

การต่อรองคำให้การเป็นการให้อำนาจพนักงานอัยการเข้าทำข้อตกลงกับจำเลยเพื่อแลกเปลี่ยนคำรับสารภาพของจำเลยกับการลดหย่อนโทษ อันมีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการตกลงขอต่อศาลให้ลดโทษแก่จำเลย ลดข้อหาที่จะฟ้องลงบางข้อหา หรือฟ้องจำเลยในข้อหาที่เบากว่าที่เป็นจริง เมื่อพนักงานอัยการเสนอข้อตกลงแก่จำเลยและจำเลยเลือกที่จะรับข้อเสนองานอัยการแล้ว ก็จะนำไปสู่การตรวจสอบข้อตกลงของศาล ซึ่งศาลจะตรวจสอบให้ได้ความตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ หากศาลเห็นชอบกับข้อเสนอก็จะไม่มีการพิจารณาคดีต่อไป และนำไปสู่การกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยทันที แต่ถ้าศาลไม่เห็นชอบด้วยโดยหลักแล้วกฎหมายให้สิทธิจำเลยถอนคำให้การได้ และในกรณีพิเศษศาลก็จะแนะนำจำเลยอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่เวลาพิจารณาข้อเสนองานอัยการว่าจำเลยไม่มีสิทธิถอนคำให้การไม่ว่าศาลจะเห็นชอบกับข้อเสนองานหรือไม่ก็ตาม

การต่อรองคำให้การในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ได้ถูกเสนอเพื่อนำมาปรับใช้กับระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยด้วยเหตุผลหลัก คือ เพื่อแก้ปัญหาคดีที่ค้างค้างการพิจารณาให้เสร็จสิ้นได้ในเวลาอันสั้น แต่ในข้อความคิดอันเป็นพื้นฐานแล้ว วิธีการดังกล่าวไม่ได้มีขึ้นเพื่อจุดประสงค์หลักในการพิจารณาคดีให้เสร็จสิ้นโดยรวดเร็ว แต่ได้รับการสนับสนุนอันเนื่องมาจากพื้นฐานทางความคิดเกี่ยวกับระบบการดำเนินคดีอาญา และความเชื่อทางศาสนาและสังคมที่หลากหลาย และเหตุผลสำคัญที่สุดอันเป็นประเด็นหลักซึ่งเป็นที่มาของการนำวิธีการต่อรองคำให้การมาใช้ คือ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่มีไม่พอที่จะพิสูจน์ให้ศาลและ คณะลูกขุนเชื่อได้ว่าจำเลยกระทำความผิดตามที่พนักงานอัยการฟ้องจริง อันอาจเห็นได้จากข้อตกลงต่อรองคำให้การในกรณีความผิดร้ายแรงที่พนักงานอัยการทำกับจำเลยซึ่งจะกำหนดให้จำเลยสละสิทธิที่จะได้รับการไต่สวนมูลฟ้องก่อนการพิจารณา

วิธีการดังกล่าวนี้หากพิจารณาตามแนวความคิดของระบบกฎหมายไทย ถือว่าขัดต่อหลักตามที่ปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาล หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับพยานหลักฐานอย่างใดๆ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย หลักการต้องห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการที่มีข้อสงสัย ยังขัดต่อหลักการที่ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงมากยิ่งขึ้นกว่าจะพิพากษาลงโทษตามที่พนักงานอัยการ หรือคู่ความเสนอ ทั้งอาจส่งผลให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจเข้าเจรจาต่อรองกับจำเลยในทางที่มีข้อสงสัยด้วย

ในประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบซิวิลลอว์อื่น เช่น ประเทศเยอรมนี หรือ ประเทศฝรั่งเศส ก็มีวิธีการพิจารณาคดีในลักษณะพิเศษที่มีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาให้คดีสามารถเสร็จสิ้นได้อย่างรวดเร็วเป็นการเฉพาะ ความแตกต่างของวิธีการพิจารณาคดีในลักษณะพิเศษของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซิวิลลอว์ และ วิธีการต่อรองคำให้การ ที่มีความเด่นชัด คือ การที่จำเลยไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณา โดยจะใช้วิธีการพิจารณาลักษณะดังกล่าวเมื่อได้ความชัดเจนว่าจำเลยกระทำความผิดจริง และเป็นคดีที่ไม่มีความร้ายแรงมากนัก หรือเป็นคดีที่มีความผิดเล็กน้อย

หากประเทศไทยต้องการแก้ปัญหาการพิจารณาคดีที่ล่าช้าก็สมควรใช้มาตรการความตกลงทางอาญาซึ่งเป็นวิธีการพิจารณาคดีในรูปแบบของประเทศซิวิลลอว์อันสอดคล้องต่อพื้นฐานทางความคิดในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยมากกว่าที่จะใช้วิธีการต่อรองคำให้การ โดยถือว่าเป็นการเพิ่มดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการในอีกทางหนึ่งเนื่องจากพนักงานอัยการไทยใช้หลักการสั่งคดีตามดุลพินิจ และมีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนอันเป็นการป้องกันการใช้อำนาจดุลพินิจของพนักงานอัยการที่มีขอบในอีกทางหนึ่งด้วย